

รายงานความก้าวหน้าโครงการวิจัย
รอบ 12 เดือน ประจำปี 2565
กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียน
พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
จำนวน 5 การทดลอง

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ระดับการทดลอง
ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาคู่มือการคุ้มครองพันธุ์พืชและการขึ้นทะเบียนชุมชน
ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
รอบ 9 เดือน 12 เดือน

กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

การทดลองที่ 3.1 การวิจัยชุมชนและประเมินศักยภาพพืชพริกสำหรับการขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

หัวหน้าการทดลอง นายมณฑิยา แสตนตะหมื่น

ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ

สังกัด ศูนย์วิจัยและพัฒนาคู่มือการเกษตรแม่ฮ่องสอน สำนักวิจัยและพัฒนาคู่มือการเกษตรเขตที่ 1

ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีที่เริ่มต้น ..2565.. ปีที่สิ้นสุด ..2567

กรรมวิธีการทดลอง

- 1) ศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสอบถามแบบเปิดใจรับฟังด้วยเครื่องมือแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 20 ราย ในชุมชนเป้าหมาย
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
- 4) จัดประชุม Focus group เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พรบ. คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

KPIs

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. ได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด พื้นที่ละ 20 ราย
3. ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพจำนวน 1 ชุมชน
4. ได้จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

1. สรุปผลความก้าวหน้าในภาพรวมของการทดลอง (ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 12 เดือน)

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน ได้ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลสบเมย พร้อมทั้งเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเบื้องต้นของพริกกะเหรี่ยงพันธุ์พื้นเมืองที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มีคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดสามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นได้ วันที่ 3 กุมภาพันธ์ 65 และวันที่ 30 มีนาคม 2562

- 2) สัมภาษณ์เกษตรกรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย วันที่ 19 พฤษภาคม 2565
- 3) กำหนดขอบเขตชุมชนในการขึ้นทะเบียนชุมชนและจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นเป็นชุมชนตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2565

ผลการทดลอง

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน พื้นที่ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ข้อมูลทั่วไปของตำบล

อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางประมาณ 680 เมตร ตั้งอยู่พิกัด 374972 N 1970504 E ระวังแผนที่ 4544I มีพื้นที่ 190.90 ตารางกิโลเมตร หรือ 119,310.42 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลสบเมย อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลท่าสองยาง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลแม่ระหลวง อำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลแม่สามแลบ อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ชุมชนครอบคลุมมีพื้นที่ 8 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านแม่ลามาทหลวง บ้านเลโค๊ะ ห้วยน้ำใส บ้านซื่อมือ บ้านที่ยาพอ บ้านห้วยทีชะ บ้านที่ฮือลือ และบ้านกลอโค๊ะ มีครัวเรือนทั้งหมด 896 ครัวเรือน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย

ลำดับ	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	เผ่า	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
					ชาย	หญิง	รวม
1	บ้านเลโค๊ะ	1	กะเหรี่ยง	97	237	212	449
2	บ้านซื่อมือ	6	กะเหรี่ยง	102	266	270	536
3	แม่ลามาทหลวง	7	กะเหรี่ยง	105	249	255	504
4	ที่ยาพอ	8	กะเหรี่ยง	194	286	273	559
5	ห้วยน้ำใส	9	กะเหรี่ยง	144	281	266	547
6	ห้วยทีชะ	10	กะเหรี่ยง	103	258	240	498
7	ที่ฮือลือ	11	กะเหรี่ยง	73	223	209	432
8	กลอโค๊ะ	12	กะเหรี่ยง	78	171	159	330
รวม				896	1,971	1,884	3,855

สภาพภูมิประเทศ

1) พื้นที่สูง มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง 600-700 เมตรเป็นส่วนใหญ่คิดเป็นร้อยละ 19.15 รองลงมา 500-600 เมตร คิดเป็นร้อยละ 18.65 และระดับความสูง 700-800 เมตร คิดเป็นร้อยละ 16.39

2) ระดับความลาดชัน ส่วนใหญ่มีความลาดชันสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 46.27 รองลงมาความลาดชันสูง คิดเป็นร้อยละ 24.79 และความลาดชันสูงชันมากที่สุดร้อยละ 11.47 ของพื้นที่

สภาพอากาศ

ได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเอาความชุ่มชื้นและเมฆฝนเข้ามาทำให้ฝนตกและลมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดจากประเทศจีน จะนำความเย็นและความแห้งแล้งเข้ามาทำให้เกิดฤดูกาลต่างๆ ลักษณะอากาศหนึ่งรอบมีอยู่ 3 ฤดู โดยจะมีฤดูร้อนในช่วงระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน ฤดูฝนในช่วงระหว่างเดือน พฤษภาคม- กันยายน และฤดูหนาวในช่วงระหว่างเดือน ตุลาคม- กุมภาพันธ์

การประกอบอาชีพ

ชุมชนโดยรอบเป็นชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยงโปว์ อาชีพหลักของประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม พืชที่ปลูกส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุก ได้แก่ ข้าวนา ข้าวไร่ พริกกะเหรี่ยง เป็นต้น อาชีพรอง ได้แก่ กาแฟ ลูกเนียง ต้นหมาก บุก ใบพลู หมูหลุม การประกอบอาชีพรับจ้างค้าขาย ทอผ้ากะเหรี่ยง รายได้หลักมาจากการทำการเกษตร ดังนี้

1. พริกกะเหรี่ยง จำหน่ายในรูปพริกกะเหรี่ยงแห้งให้พ่อค้าคนกลางในพื้นที่
2. บุก จำหน่ายพ่อค้าคนกลางในพื้นที่
3. ใบพลู จำหน่ายพ่อค้าคนกลางในพื้นที่
4. จำหน่ายพืชผักในศูนย์อพยพแม่ลามาลอง

วัฒนธรรมและประเพณี

นับถือศาสนา 2 ศาสนา คือ ศาสนาพุทธ และศาสนาคริสต์ คนโดยส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

โดยสัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย วันที่ 19 พฤษภาคม 2565 ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรในชุมชนตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้แก่

- 1) นายกมล มรกตฉาย
- 2) นายพงษ์ศักดิ์ จรุงสายชล
- 3) นายถนัด แดงดงมาลี
- 4) นายอุทัย ศิริพยุง
- 5) นายและมา รัชรังสรรค์
- 6) นายสรพงศ์ เฉิดฉวีดาวเรือง
- 7) นายอรรสิทธิ์ ป่าบุญชู
- 8) นายมานะ จันทราทองแสง
- 9) นายจ่อแค แสงศิริ
- 10) นายมะลาแฮ อุดมไพโร
- 11) นายเสนอ ถาวรยังผอง
- 12) นายมาวิน ทวีโชค
- 13) ว่าที่ รต.ทองชัย กฤติยาภรณ์กุล
- 14) นายแสงโชย พุกชาสวาท
- 15) นายยุทธนา อัมพรรัตนนา
- 16) นายเคแบ คือแอะ
- 17) นายจรรุญ บุชบาเฉยฉาย
- 18) นายปิยะ บุศสไต
- 19) นายสมชาย เฉิดฉวีบังกช

20) นายกิตติศักดิ์ บุญมั่ง

พันธุ์พืชที่มีความสำคัญของชุมชนและคาดว่ามีความสำคัญภาพเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่

- 1) พริกกะเหรียง
- 2) ข้าวไร่
- และ 3) ฝ้าย

การใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) การอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชนให้อยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน 2) จำหน่ายผลผลิตของพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น 3) จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ได้แก่ 1) ประเพณีเลี้ยงผีไฟ 2) ประเพณีผัดต้นน้ำ 3) ประเพณีบวชป่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) ทำให้ชุมชนมีรายได้ และเป็นที่ยูจกของค่นท่วไป 2) ทำให้การอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชนเกิดความยั่งยืน 3) เพื่อให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้อพันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชน 4) มีพันธุ์พืชที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นที่ยูจกมากขึ้น 5) ได้ออนุรักษ์พันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ 6) ได้พัฒนาพันธุ์พืชท้องถิ่นให้มีคนยูจก และ 7) ได้รับเงินจากกองทุนเพื่อนำมาต่อยอดในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

3) กำหนดขอบเขตชุมชนในการขึ้นทะเบียนชุมชนและจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นเป็นชุมชนตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ในการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พริกกะเหรียงของชุมชน

4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 เมื่อวันที่ 22 มิถุนายน 2565 ณ อาคารอเนกประสงค์ บ้านเลโคะ ตำบลสบเมย อำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อส่งเสริมให้ชุมชนเกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็น รับทราบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร วิทยากร และคณะผู้จัดฝึกอบรม จำนวน 25 ราย

2. ร้อยละความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ความก้าวหน้าการดำเนินงานร้อยละ 100

3. คำชี้แจงเพิ่มเติมกรณีไม่เป็นไปตามแผน (ปัญหา/อุปสรรค)

-

4. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

-

ภาพกิจกรรมการทดลองที่ 1

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ระดับการทดลอง
ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืชและการขึ้นทะเบียนชุมชน
ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
รอบ 9 เดือน 12 เดือน

กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

การทดลองที่ 3.2 การวิจัยชุมชนและประเมินศักยภาพกล้วยไม้พ้ามุ่ยสำหรับการขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ในจังหวัดเชียงใหม่

หัวหน้าการทดลอง นายปณิพัท กฤษสมักร
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สังกัด สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีที่เริ่มต้น ..2565.. ปีที่สิ้นสุด ..2567

กรรมวิธีการทดลอง

- 1) ศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสอบถามแบบเปิดใจรับฟังด้วยเครื่องมือแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 20 ราย ในชุมชนเป้าหมาย
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
- 4) จัดประชุม Focus group เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พรบ. คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

KPIs

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลโป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่
2. ได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด พื้นที่ละ 20 ราย
3. ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น จำนวน 1 ชุมชน
4. ได้จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

1. สรุปผลความก้าวหน้าในภาพรวมของการทดลอง (ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 12 เดือน)

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน ได้ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลโป่งแยง พร้อมทั้งเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเบื้องต้นของกล้วยไม้พ้ามุ่ยที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มี

คุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดสามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นได้ ระหว่างวันที่ 17-18 ม.ค. 65

- 2) สัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย วันที่ 22 มีนาคม 2565
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นในการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่ามุลูกผสม ณ ชุมชนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
- 4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 วันที่ 22 มีนาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน

ผลการทดลอง

- 1) ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลโป่งแยง อ.แมริม จ.เชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไปของตำบลโป่งแยง

ตำบลโป่งแยงมี 10 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านโป่งแยงใน หมู่ 2 บ้านโป่งแยงนอก หมู่ 3 บ้านม่วงคำ หมู่ 4 บ้านกองแหะ หมู่ 5 บ้านปางไคร้ หมู่ 6 บ้านแม่สาใหญ่ หมู่ 7 บ้านบวกจั่น หมู่ 8 บ้านปางลุง-บวกเตย หมู่ 9 บ้านผานกกก และหมู่ 10 บ้านแม่สาน้อย มีพื้นที่ทั้งสิ้น 52.20 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 32,625 ไร่ ประกอบด้วย มี 2,652 ครัวเรือน มีประชากร 10,079 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 5,102 คน แยกเป็นเพศหญิง จำนวน 4,977 คน

สภาพภูมิประเทศ

ตำบลโป่งแยงมีสภาพทางกายภาพทั่วไปเป็นภูเขา บางส่วนเป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบพื้นที่บางส่วนอยู่ในความรับผิดชอบของอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุยและแม่สา เป็นพื้นที่ป่าไม้ประมาณ 71.92 % และเป็นพื้นที่ราบเพาะปลูกประมาณ 23.10 % พื้นที่ส่วนใหญ่เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม เนื่องจากมีสภาพอากาศที่หนาวเย็น

สภาพภูมิประเทศของตำบลโป่งแยง จำแนกได้ดังนี้

- 1) สภาพภูมิประเทศที่เป็นภูเขา ซึ่งมีหมู่บ้านที่ตั้ง คือ หมู่ที่ 4 , 5 , 6 , 7 , 8 , 9,10
- 2) สภาพภูมิประเทศที่เป็นที่ราบเชิงเขา ซึ่งมีหมู่บ้านที่ตั้ง คือ หมู่ที่ 1 , 3
- 3) ภูมิประเทศที่เป็นที่ราบ ซึ่งมีหมู่บ้านที่ตั้ง คือ หมู่ที่ 2

สภาพอากาศ

ตำบลโป่งแยงมีสภาพอากาศค่อนข้างเย็นเกือบตลอดปี มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-มิถุนายน อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 20 – 32 องศาเซลเซียส ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม-ตุลาคมอุณหภูมิอยู่ระหว่าง 18-27 องศาเซลเซียส และฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิอยู่ระหว่าง 8-20 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยทั้งปี 20 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 26 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 9 องศาเซลเซียส

การประกอบอาชีพ

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบ อาชีพเกษตรกรรม แปรรูปสินค้าเกษตร ช่างฝีมือจักสาน ทำเครื่องเงิน ผลิตผ้าพื้นบ้าน และตัดเย็บเสื้อผ้า และมีรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ซึ่งผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ลิ้นจี่ พริกหวาน ซาโยเต้ (ฟักแม้ว) ดอกกุหลาบ ดอกเบญจมาศ สตรอเบอร์รี่ หอมหัวใหญ่ คะน้า ฮองกง มะเขือเทศ สลัดแก้ว ลักษณะภูมิอากาศที่หนาวเย็นนี้มีความเหมาะสมในการส่งเสริมอาชีพและการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

การรวมกลุ่มของประชาชน แยกประเภทกลุ่มดังนี้

กลุ่มอาชีพ 12 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเกรียบพริกหวาน ซาโยเต้ 2) กลุ่มแปรรูปผลผลิตสตรอเบอร์รี่ 3) กลุ่มจักสาน 4) กลุ่มผลิตเทียน หมูยอ 5) กลุ่มผลิตน้ำดื่มบุษาสวรรค์ 6) กลุ่มจักสานไม้ไผ่ 7) กลุ่มทำเครื่องเงิน 8) กลุ่มแปรรูปสมุนไพรบวักจัน 9) กลุ่มผู้ผลิตผ้าลายตัด 10) กลุ่มผู้ผลิตผ้าลายเขียนเทียน 11) กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า และ 12) กลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (ลิ้นจี่อบแห้ง)

วัฒนธรรมและประเพณี

ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ประชาชนที่อยู่อาศัยมีหลากหลายชาติพันธุ์ ดังนั้นวัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ จึงหลากหลายมีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญและมีลักษณะการดำรงชีพที่แตกต่างกัน แต่ละประเพณีก็มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีปีใหม่ม้ง ในในช่วง เดือนธันวาคม/มกราคมหรือเดือนสิบสอง ตามการนับเดือนของชาวม้ง ประเพณีการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ/บุคคลที่นับถือ เดือนเมษายนหรือเดือนเจ็ด ตามการนับเดือนของชาวล้านนา ประเพณีการสงฆ์พระธาตุ เดือนพฤษภาคม/มิถุนายน หรือเดือนแปด/เดือนเก้า ตามการนับเดือนของชาวล้านนา ประเพณีการตานก๋วยสลาก เดือนพฤษภาคม/มิถุนายน หรือเดือนแปด/เดือนเก้า ตามการนับเดือนของชาวล้านนา ประเพณียี่เป็งหรือการลอยกระทง เดือนพฤศจิกายนหรือเดือนยี่ ตามการนับเดือนของชาวล้านนา

2) ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรในชุมชนตำบลโป่งแยง อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 ดังมีรายชื่อต่อไปนี้ 1) นายดวงจันทร์ ไชยชนะ 2) นายสมบุรณ์ ชื่อสัตย์ 3) นายศักดิ์สิทธิ์ หลวงหล้า 4) นายชัยศิลป์ อินถาอ้าย 5) นางวัลลภา สายบุญยง 6) นางสาวอำพร การะปัน 7) นายสมพร สิทธิสุข 8) นายเอกชัย ดวงอ้าย 9) นางอรุณ ตะติยา 10) นายศักดิ์ ปันธิยะ 11) นายปฏิคม คมชัย 12) นางจันทร์ทิพย์ วงศ์ประเสริฐ 13) นางบัว หลวงหล้า 14) นางสาววิภา วงศ์ชัย 15) นางสาวพรพรรณ ปันธิยา 16) นายปิ่นแก้ว ตะติยา 17) นายรัตน์ อินชัย 18) นางจริพรรณ ปัญญา 19) นายสุรินทร์ เชื้อนขัน และ 20) นายวันชัย อินยม

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

พันธุ์พืชที่มีความสำคัญของชุมชนและคาดว่าจะมีศักยภาพเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) กล้วยไม้พ้ามุย 2) กล้วยไม้ดินนกกุ่มไฟ และ 3) มะแขว่น

การใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) การอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชนให้อยู่กับชุมชนอย่างยั่งยืน 2) จำหน่ายผลผลิตของพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น 3) จำหน่ายผลิตภัณฑ์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ได้แก่ 1) ประเพณีแห่ต้นแคร่ในช่วงวันลอยกระทง 2) ประเพณีปีใหม่เมือง 3) ประเพณียี่เป็ง และ 4) ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) ทำให้ชุมชนมีรายได้ และเป็นที่ยึดของค่านิยม 2) ทำให้การอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชนเกิดความยั่งยืน 3) เพื่อให้เยาวชนรุ่น

หลังได้เรียนรู้พันธุ์พืชพื้นเมืองของชุมชน 4) มีพันธุ์พืชที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จักมากขึ้น
5) ได้อนุรักษ์พันธุ์พืชที่ใกล้สูญพันธุ์ 6) ได้พัฒนาพันธุ์พืชท้องถิ่นให้มีคนรู้จัก และ 7) ได้รับเงินจากกองทุน เพื่อนำมาต่อยอดในการอนุรักษ์พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น

3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ในการอนุรักษ์กล้วยไม้ป่าม่วยลูกผสม ณ ชุมชนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 วันที่ 22 มีนาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็น รับทราบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร วิทยาการ และคณะผู้จัดฝึกอบรม จำนวน 25 ราย

2. ร้อยละความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ความก้าวหน้าการดำเนินงานร้อยละ 100

3. คำชี้แจงเพิ่มเติมกรณีไม่เป็นไปตามแผน (ปัญหา/อุปสรรค)

-

4. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

-

ภาพกิจกรรมการทดลองที่ 2

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ระดับการทดลอง
ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืชและการขึ้นทะเบียนชุมชน
ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
รอบ 9 เดือน 12 เดือน

กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติ
คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

การทดลองที่ 3.3 การวิจัยชุมชนและประเมินศักยภาพข้าวพันธุ์พื้นเมืองสำหรับการจดทะเบียนพันธุ์พืช
พื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ในจังหวัดยโสธร

หัวหน้าการทดลอง นางสาวพัทตร์ทิพา เดชพละ
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการ
สังกัด ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยโสธร

ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีที่เริ่มต้น 2565.... ปีที่สิ้นสุด 2567.

กรรมวิธีการทดลอง

วิธีการดำเนินงาน

- 1) ศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่าง
เฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลกำเม็ด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสอบถามแบบเปิดใจรับฟังด้วย
เครื่องมือแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 20 ราย ในชุมชนเป้าหมาย
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมือง
เฉพาะถิ่น
- 4) จัดประชุม Focus group เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พรบ. คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

KPIs

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลกำเม็ด
อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
2. ได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด พื้นที่ ละ 20 ราย
3. ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมือง
เฉพาะถิ่น จำนวน 1 ชุมชน
4. ได้จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

1. สรุปผลความก้าวหน้าในภาพรวมของการทดลอง (ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 12 เดือน)

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบ
ทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์

พันธุ์พืชของชุมชน ได้ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลกำแพง อำเภอกุดชุม
จังหวัดยโสธร พร้อมทั้งเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเบื้องต้นของชาวพันธุ์พื้นเมืองที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์
และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มีคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดสามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมือง
เฉพาะถิ่นได้ วันที่ 19 เม.ย. 65 และวันที่ 12 พ.ค. 2562

- 2) สัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้
แบบสอบถามแบบปลายเปิดกับตัวแทนผู้นำชุมชนอนุรักษ์พันธุ์ข้าวพื้นเมือง วันที่ 19 เมษายน 2565
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
ของชาวพื้นเมืองพันธุ์ก้าน้อย ในพื้นที่ชุมชนตำบลกำแพง อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
- 4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์
พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 วันที่ 12 กันยายน 2565
ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมือง ตำบลกำแพง อำเภอกุดชุม จังหวัด
ยโสธร

ผลการทดลอง

1) ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลกำแพง
อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
ข้อมูลทั่วไปของตำบลกำแพง

1. ด้านกายภาพ

1.1 ที่ตั้งและขนาดพื้นที่

ที่ตั้ง องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอกุดชุมห่างจาก
อำเภอกุดชุมประมาณ 8 กิโลเมตรและห่างจากตัวจังหวัดยโสธรประมาณ 45 กิโลเมตร

ขนาดพื้นที่ ตำบลกำแพงมีพื้นที่ 73 ตารางกิโลเมตร (45,625 ไร่)

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ ลักษณะของพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง ส่วนใหญ่เป็นราบมี
หนอง บึง ลำห้วยอยู่ทั่วไปลักษณะของดินในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลกำแพง เป็นดินร่วนปนทรายปัจจุบัน
ใช้ประกอบอาชีพภาคเกษตรกรรมโดยเฉพาะการทำนา สภาพป่าในปัจจุบัน จะจบเฉพาะที่เป็นพื้นที่ป่า
สาธารณะ (ป่าดู่) และป่าเบญจพรรณ

1.3 ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม 3 ฤดู คือ

1) ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม เนื่องจากเป็นฤดูที่ต่อจากฤดูหนาว
ดังนั้น อากาศจึงเริ่มอุ่นขึ้นเมื่อเริ่มฤดู และอุณหภูมิของอากาศ จะเพิ่มมากขึ้น จนถึงร้อนที่สุดประมาณสัปดาห์
สุดท้ายของเมษายน หลังจากนั้นอุณหภูมิของอากาศจะลดลงเมื่อเริ่มฤดูร้อนอาจมีฝนบ้างเล็กน้อยและนานๆ
ครั้งซึ่งเป็นผลที่เกิดจากการพาความร้อนของอากาศ แต่ความชื้นในอากาศขนาดนั้นน้อยจึงทำให้ฝนตกเพียง
เล็กน้อย ในช่วงปลายฤดูร้อนจะได้รับอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งมีอากาศร้อนและมีความชื้นสูงจึง
ทำให้เกิดฝนตก เนื่องจากการพาความร้อนของอากาศมีมากและหนาแน่นขึ้นเรื่อยๆเมื่อมีฝนตกมากขึ้นมีผล
ทำให้อากาศในช่วงหลังฤดูร้อนไม่ร้อนเพิ่มขึ้นหรือจากเดือนเมษายนแต่คนเราอาจจะรู้สึกร้อนอบอ้าวเนื่องจาก
ความชื้นอากาศสูง

2) ฤดูฝนตามปกติจะเริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคมมีระยะเวลา
ประมาณ 6 เดือน โดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงแรกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือน
มิถุนายนเป็นฝนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเข้าหาแนวร่องความกดอากาศต่ำที่เคลื่อนตัว

จากทางใต้ไปทางตอนใต้ของประเทศจีน ในช่วงนี้มักจะเกิดฝนทิ้งช่วง ส่วนช่วงหลังเป็นฝนในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคมเป็นผลที่เกิดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเข้าหาแนวร่องความกดอากาศต่ำที่เคลื่อนตัวลงทางใต้อย่างช้าๆทำให้ฝนในช่วงนี้มีปริมาณค่อนข้างมากฤดูฝนตามปกติจะเริ่มตั้งแต่ประมาณกลางเดือนพฤษภาคมจนถึงเดือนตุลาคมมีระยะเวลาประมาณหกเดือนโดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะแบ่งเป็นสองช่วงคือช่วงแรกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายนเป็นฝนที่ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเข้าหาแนวร่องความกดอากาศต่ำที่เคลื่อนตัวจากทางใต้ไปทางตอนใต้ของประเทศจีนในช่วงนี้มักจะเกิดฝนทิ้งช่วงสั้นๆ หลังเป็นฝนในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงตุลาคมเป็นผลที่เกิดจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดเข้าหาแนวร่องความกดอากาศต่ำที่เคลื่อนตัวลงทางใต้อย่างช้าๆทำให้ฝนในช่วงนี้มีปริมาณค่อนข้างมากและมีการกระจายตัวค่อนข้างสม่ำเสมอว่าฝนในช่วงแรกและอิทธิพลของพายุหมุนพายุดีเปรสชันพายุไซรอนร้อนพายุไต้ฝุ่นที่เกิดในทะเลจีนใต้ทำให้เกิดลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้กำลังแรงพัดนำให้ฝนให้มาตกมากขึ้นในช่วงเดือนตุลาคมร่องความกดอากาศต่ำจะเคลื่อนตัวผ่านไปยังไปทางตอนใต้ของจังหวัดยโสธรในช่วงนี้จะมีฝนตกบ้างแต่ไม่มาก

3) ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ เป็นฤดูที่มีอากาศหนาวและแห้งเนื่องจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่พัดมาจากภาคพื้นทวีปเอเชียตอนบน ซึ่งมีลักษณะอากาศที่แห้งและหนาวเย็นพัดไปสู่แนวร่องความกดอากาศต่ำที่อยู่ทางใต้ลมมรสุมนี้จะพัดเข้าสู่ประเทศไทยทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือก่อนภาคอื่นๆ เมื่อหมดอิทธิพลของลมมรสุมนี้อากาศก็จะหายหนาวในช่วงต้นฤดูหนาวเมื่อลมมรสุมนี้พัดเข้ามาในขณะที่อากาศยังมีความชื้นสูงลมมรสุมนี้อาจจะทำให้ฝนตกได้บ้างเล็กน้อยเนื่องจากแนวปะทะของอากาศหนาวหรือเกิดแนวปะทะอากาศอุ่นตามโอกาส

1.4 ลักษณะของดิน

พื้นที่ในจังหวัดยโสธรมีลักษณะต่างๆโดยเป็นดินปนทราย 306,899 ไร่หรือร้อยละ 11.79 ของพื้นที่จังหวัด ดินเค็ม (ปานกลางและเล็กน้อย) 140,255 ไร่หรือร้อยละ 5.39 เป็นดินต้นปนกรวดและดินภูเขา 68,117 ไร่หรือร้อยละ 2.62 และตามข้อมูล กชช. 2ค มีจำนวนหมู่บ้านที่มีปัญหาคุณภาพดินระดับมาก จำนวน 270 หมู่บ้าน ระดับปานกลาง 241 หมู่บ้าน รวมเป็น 511 หมู่บ้านคิดเป็นร้อยละ 57.75 ของจำนวนหมู่บ้านทั้งหมด ถือว่ามีปัญหาเรื่องดินค่อนข้างมาก

1.5 ลักษณะของไม้/ป่าไม้

จังหวัดยโสธรมีป่าสงวนแห่งชาติจำนวน 27 ป่า เป็นพื้นที่ประมาณ 712,500 ไร่ประมาณร้อยละ 27 ของพื้นที่จังหวัด ป่าส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรังและป่าดิบแล้งโดยเฉพาะในเขตพื้นที่อำเภอกุดชุม

2. ด้านการเมือง/การปกครอง

2.1 เขตการปกครอง เดิมพื้นที่ตำบลกำแมต อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ขึ้นตรงต่ออำเภอลุมพุก (ปัจจุบันคืออำเภอคำเขื่อนแก้ว) จังหวัดอุบลราชธานี ในปีพุทธศักราช 2468 และขึ้นตรงต่อตำบลไผ่ อำเภอยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี (ปัจจุบันตำบลไผ่คืออำเภอทรายมูล) และในปีพุทธศักราช 2494 ได้ยกฐานะบ้านกำแมต เป็นตำบลกำแมต อำเภอยโสธร จังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนตำบลกำแมตได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลกำแมต เมื่อวันที่ 2 เดือนมีนาคม พ.ศ.2540 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทยเรื่องจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลลงวันที่ 19 มกราคม พ.ศ. 2539 ซึ่งปัจจุบันตำบลกำแมต มีหมู่บ้านในเขตรับผิดชอบจำนวน 18 หมู่บ้าน หมู่ที่ 1 บ.กำแมต หมู่ที่ 2 บ.หัวจัว หมู่ที่ 3 บ.โนนยาง หมู่ที่ 4 บ.กุดหิน หมู่ 5 หนองเหี้ย หมู่ที่ 6 หนองตาไก่ หมู่ที่ 7 บ.กำแมต หมู่ที่ 8 บ.คำเอ็นอ้า หมู่ที่ 9 หัวจัว หมู่ที่ 10 บ.โคกสวาท หมู่ที่ 11 บ.โนนยาง หมู่ที่ 12 บ.แสนศรี หมู่ที่ 13 บ.ห้วยค้อ หมู่ที่ 14 บ.หัวจัว หมู่ที่ 15 บ.กุดหิน หมู่ที่ 16 บ.กำแมต หมู่ที่ 17 บ.โนนยาง หมู่ที่ 18 บ.หนองเหี้ย

อาณาเขต ตำบลกำแมด ตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกของอำเภอกุดชุมโดยมีอาณาเขต ดังนี้
 ทิศเหนือติดต่อกับอาณาเขตของตำบลโนนเปลือย อำเภอกุดชุมจังหวัดยโสธร
 ทิศตะวันออกติดต่อกับอาณาเขตของตำบลโคกนาโก อำเภอป่าตี้ว จังหวัดยโสธร
 ทิศใต้ติดต่อกับอาณาเขตของตำบลหนองเป็ด อำเภอมือง จังหวัดยโสธร
 ทิศตะวันตกติดต่อกับอาณาเขตของตำบลนาโสก อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

3. ด้านประชากร ตำบลกำแมดมีประชากรทั้งสิ้น 9,969 คน

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	ชาย (คน)	หญิง (คน)	ประชากรรวม (คน)
1	กำแมด	258	340	343	638
2	หัวจั่ว	224	392	363	755
3	โนนยาง	218	282	254	536
4	กุดหิน	280	414	444	858
5	หนองเหี้ย	172	258	231	489
6	หนองตาไก้	151	236	249	485
7	กำแมด	243	298	305	603
8	คำเอ็นอ้า	121	159	151	310
9	หัวจั่ว	192	291	311	602
10	โคกสวาท	158	278	271	549
11	โนนยาง	207	362	354	716
12	แสนศรี	114	173	170	343
13	ห้วยค้อ	72	109	117	226
14	หัวจั่ว	213	370	348	718
15	กุดหิน	82	123	107	230
16	กำแมด	216	207	278	585
17	โนนยาง	234	342	394	736
18	หนองเหี้ย	159	263	282	545
รวม		3,314	4,997	4,972	9,969

3. ด้านเศรษฐกิจ

3.1 การเกษตร ประชากรในตำบลกำแมดส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง อ้อย ยางพารา และอื่นๆ

3.2 การประมง เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนและเป็นอาชีพเสริมบ้างเป็นบางราย เช่น การเลี้ยงปลาในนาข้าว ในบ่อแปลงนา เพราะส่วนใหญ่จะเลี้ยงไว้เป็นอาหารในครัวเรือนเท่านั้น

3.3 การปศุสัตว์ เป็นการประกอบกิจการในลักษณะเลี้ยงในครัวเรือนเป็นอาชีพหลักและอาชีพเสริม เช่น การเลี้ยงไก่ เป็ด โค สุกร กระจับปี่

3.4 การพาณิชย์/กลุ่มอาชีพ การพาณิชย์ตลาดสด 1 แห่ง ร้านค้าต่างๆ 60 แห่ง สถานีบริการน้ำมันขนาดใหญ่ 4 แห่ง ร้านค้าที่จำหน่ายน้ำมัน 28 แห่ง

4. ด้านการเกษตรและแหล่งน้ำ

ข้อมูลด้านการเกษตร

หมู่บ้าน	พื้นที่ทำการเกษตร (ไร่)
กำแมด	8,361
กุดหิน	5,000
กุดหิน (ขันติธรรม)	1,211.1
คำเอ็นอ้า	2,000
หนองตาไก่	2,500
หนองเหี้ย	1,794
ห้วยงัว	7,000
ห้วยค้อ	2,010
แสนศรี	2,080
โคกสวาท	2,100
โนนยาง	6.627
รวม	40,683.1

ปัญหาที่ประชาชนในหมู่บ้านประสบและมีผลต่อการทำการเกษตร

1. ฝนแล้ง ฝนทิ้งช่วง น้ำไม่เพียงพอต่อภาคการเกษตร
2. ขาดปัจจัยการผลิต
3. ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
4. ต้นทุนในการผลิตสูง เช่น ค่าปุ๋ย ค่าแรงงาน

ความต้องการของประชาชนพื้นที่เพื่อส่งเสริมการทำเกษตร

1. บ่อบาดาลเพื่อการเกษตร สระน้ำในไร่นา คลองน้ำ คลองส่งน้ำ
2. ไฟฟ้าเพื่อการเกษตร
3. องค์ความรู้ในการเพิ่มมูลค่าผลผลิตทางการเกษตร
5. ด้านศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม

5.1 การนับถือศาสนา

- ผู้นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 98 มีวัด 13 แห่ง สำนักสงฆ์ 2 แห่ง
- ผู้นับถือศาสนาคริสต์ร้อยละ 2

5.2 ประเพณีและงานประจำปี

- บุญคูณลาน เดือนยี่ เป็นบุญที่สร้างขึ้นเพื่อแสดงความเคารพในปัจจัยยังชีพของคนคือข้าวที่สร้างความภาคภูมิใจให้กับลูกหลานในการที่จะได้เข้ามานั้นยากลำบาก และถือว่าปีที่มีข้าวเยอะแสดงว่าปีนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ดีและเป็นการทำให้เกิดสิริมงคลแก่ชาวบ้าน และขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย ผีปู่ตาแฮก แม่โพสพ ที่ประทานข้าวมาอย่างอุดมสมบูรณ์

- บุญผะเหวด หรือบุญมหาชาติ เดือนสี่ เป็นบุญที่ทำเกี่ยวกับเรื่องพระเวสสันดรนิมิตทำในเดือนสี่ ซึ่งก่อนจัดงานมีการประชุมจะเตรียมอาหารคาวหวาน เพื่อถวายแก่พระสงฆ์และแขกผู้มาร่วมงาน และปัจจัยไทยทานสำหรับใส่กันเทศ ทางวัดก็มีการแบ่งหนังเป็นกัณฑ์มอบให้พระภิกษุ สามเณรวัดต่างๆเตรียมไว้เทศน์

- บุญสงกรานต์ บุญเดือนห้า บุญมหาสงกรานต์หรือตรุษสงกรานต์ของภาคอีสาน กำหนดขึ้นในเดือนห้ามี 3 วันตั้งแต่วันที่ 13 วันมหาสงกรานต์ วันที่ 14 วันเนา 15 วันสุดท้ายเป็นวันเถลิงศก ชาวอีสานที่เป็นวันขึ้นปีใหม่ พิธีในแต่ละท้องถิ่นอาจจะต่างกัน เหมือนกันก็คือการสงฆ์น้ำพระพุทธรูป

- บุญบั้งไฟ บุญเดือนหก บุญบั้งไฟ มีความสำคัญต่อชาวอีสานมากเพราะเชื่อว่าเป็น บุญประเพณีนี้จะทำให้จะทำให้เกิดความสุขสมบูรณ์ของฟ้าฝน ข้าวปลาอาหารพืชพรรณเจริญเติบโตงอกงามดี และนำมาซึ่งความสนุกสนาน ความหวังในชีวิต เหมือนมีที่พึ่งอยู่ใกล้สิ่งศักดิ์สิทธิ์เพราะมีความเชื่อมาจากเรื่อง พญาแถน (เทวดาชาวอีสาน) ที่ดลบันดาลให้ความอุดมสมบูรณ์จึงมีการทำบุญบูชาพญาแถนและบูชาแม่เหล็กดี หลักเมืองทุกปีเพราะเชื่อว่าหากไม่ทำจะทำให้ฝนไม่ตกตามฤดูกาลเกิดโรคระบาดต่างๆได้

- บุญเข้าพรรษา คือ ถดูฝน ฝนปี ซึ่งชาวอีสานออกสำเนียง *บุญเข้าวัดสา* ส่วนไทย ปัจจุบันนิยมใช้คำว่า *พรรษา* ซึ่งเป็นบุญที่สำคัญแก่ทุกคนในไทย เป็นช่วงที่ต้องจำพรรษา ซึ่งเป็นบุญที่สำคัญแก่ทุกคนในไทย เป็นช่วงที่พระสงฆ์ต้องจำพรรษาเพื่อศึกษาธรรม ไม่ต้องเดินทางไปค้างคืนที่ไหนและเชื่อว่าการทำบุญช่วงนี้จะได้กุศลมากเหมือนบุญออกพรรษา เพราะเป็นช่วงที่มีเจตนาสร้างบุญสะสมบารมีมีจิตแน่วแน่ในคำสอน

- บุญข้าวประดับดิน เป็นบุญสิ้นเดือน นำอาหารคาวหวาน หมาก พลุ บุหรี่ ใส่กระถางวางไว้บนพื้นไต้ต้นไม้ เพื่อเป็นการเซ่นดวงวิญญาณของบรรพบุรุษ ที่มีความสำคัญต่อชาวอีสาน เพราะเชื่อว่าเป็นบุญที่ต้องสงฆ์ให้กับผีฮักและผีบรรพบุรุษ เพื่อเกิดให้ความเป็นอยู่ทรัพย์สิน ข้าวปลาอาหารอุดมสมบูรณ์ ไม่มีภัยร้ายใดๆมาเยือน

- บุญข้าวสาก เป็นบุญที่ทำเพื่ออุทิศให้แก่ผู้ตายหรือเปรต โดยมีเวลาห่างจากบุญข้าวประดับดินเพียง 15 วัน ซึ่งทั้งสองบุญนี้จะมีลักษณะคล้ายๆกัน คือ การห่อข้าวส่งให้เปรตรวมทั้งบรรพบุรุษญาติพี่น้องของผู้ทำบุญและเปรตไม่มีญาติ

- บุญออกพรรษา เป็นวันขึ้น 15 ค่ำเดือน 11 เป็นวันออกพรรษา วันปวารณา เป็นมุลที่สำคัญ เพราะเชื่อว่าพระสงฆ์ได้จำพรรษาเป็นเวลาไตรมาส (3เดือน) ย่อมมีความบริสุทธิ์

- บุญกฐิน กฐิน คือไม้สะดึง ที่ใช้สำหรับซึ่งผ้าเวลาจะเย็บผ้าจีวรพระในการเย็บให้สะดวกขึ้น จึงเป็นที่มาของผ้ากฐิน คือ ผ้าจีวร สบหรือผ้าถุงห่มที่จะนำไปถวายพระนั่นเอง บุญกฐินเป็นบุญฮิตสุดท้ายของฮิตเดือน 12 ของชาวอีสาน ถือว่าเป็นบุญที่ให้นิสงค์แก่ผู้ทำบุญอย่างมาก เพราะจะได้ถวายจีวรให้แก่พระภิกษุที่ครบไตรมาสเท่านั้น และเป็นมุลที่อยู่ในช่วงข้าวใหม่ปลามัน

6. ด้านทรัพยากรธรรมชาติ

แหล่งน้ำธรรมชาติในพื้นที่มีแหล่งน้ำธรรมชาติดังนี้

อ่างเก็บน้ำ	อ่างธรรมานุรักษ์
ลำห้วย	ห้วยทรพี ห้วยแดง ห้วยโสภข่าง ห้วยพันโบม ห้วยกระห้อยอง ห้วยค้อ ห้วยดง ห้วยสำโรง
ฝายน้ำล้น	หนองฝายไต้ ฝายน้ำล้นห้วยทรพี ฝายหนองแต่ไฟ ห้วยพันโบม ห้วยโสภข่าง ห้วยสำโรง ฝายน้ำล้นบ้านหนองเหี้ย

2) ลงพื้นที่สำรวจข้อมูลในวันที่ 19 เมษายน 2565 จากการสัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนชุมชนการจดทะเบียนพื้นที่ชุมชนเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพื้นที่ชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 กับปราชญ์ชาวบ้าน และประธานวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมืองจำนวน 2 ราย ดังนี้ นายบุญสงค์ มาตขาว และนายดาวเรือง พิษผล แลกเปลี่ยนข้อมูลสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ในปัจจุบันเชื่อมโยงสู่อากาศ เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลง หรือสิ่งที่เกิดขึ้นกับระบบการผลิต เช่น การ

เปลี่ยนแปลงของเรื่องพันธุกรรมพืช หรือสัตว์ การเปลี่ยนแปลงระบบการผลิต เป็นต้น ได้รู้จักชื่อพันธุ์ข้าว พันธุ์บ้านและความหลากหลายของพันธุ์ข้าวในอดีต และได้ภาพการเปลี่ยนแปลงของระบบการผลิตที่ผ่านมาทางชุมชนและกลุ่มต้องการอนุรักษ์ พัฒนาและปรับปรุงพันธุ์กรรมข้าวพันธุ์บ้าน

ข้อมูลการสำรวจพันธุ์ข้าวพื้นเมืองที่ถูกเก็บรวบรวมโดยชุมชน ได้แก่ ข้าวผาแดง ข้าวยืนกาฬสินธุ์ ข้าวเก่าเปลือกขาว ข้าวแดงเมืองเลย ข้าวเหนียวมะลิเบา ข้าวเก่า ข้าวเจ้าเหลือง ข้าวมะลิดำ ข้าวคำผาย ข้าวซี่ต้มหอม ข้าวมะลิแดง ข้าวสาวอุดร ข้าวทับทิมชุมแพ และข้าวกาบซาง

พันธุ์ข้าวที่มีความสำคัญของชุมชนและคาดว่าจะมีศักยภาพเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น คือ พันธุ์ข้าวข้าวก้าน้อย

ลักษณะประจำสายพันธุ์

1.เป็นข้าวกลาง เก็บเกี่ยวช่วงกลางเดือนพฤศจิกายน

2.ลำต้นแข็งปานกลาง ต้นสูง 160 ซม. ปล้องสีม่วง ใบสีเขียวม่วงที่ปลาย ใบยาว 49 ซม. กว้าง 1 ซม. แตกกอดี ทรงกอตั้ง ใบธงเป็นแฉนวนอน

3.รวงใหญ่ ยาว 28 ซม. คอรวงสั้น จับที่ปานกลาง เมล็ดสีม่วงขีดฟาง ยาว 0.87 ซม. กว้าง 0.36 ซม. การติดเมล็ด 75 – 90 % ขนสั้น ไม่มีหาง เมล็ดร่วงปานกลาง นวดง่าย

4.เหมาะกับนาโคก นาหลุ่มปานกลาง นาหาม นาโนน ดินทราย ดินร่วน ดินร่วนปน ทราย ดินทาม

5. ทนต่อโรค

6. รสชาติอ่อนนุ่ม มีกลิ่นหอมมาก

3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ของข้าวพื้นเมืองพันธุ์ก้าน้อย ในพื้นที่ชุมชนตำบลกำเม็ด อำเภอกุตุ้ม จังหวัดยโสธร

4) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 วันที่ 12 กันยายน 2565 ณ วิชากิจชุมชนกลุ่มอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์กรรมข้าวพื้นเมือง ตำบลกำเม็ด อำเภอกุตุ้ม จังหวัดยโสธร เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน

2. ร้อยละความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ความก้าวหน้าการดำเนินงานร้อยละ 100

3. คำชี้แจงเพิ่มเติมกรณีไม่เป็นไปตามแผน (ปัญหา/อุปสรรค)

-

4. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

-

ภาพกิจกรรมการทดลองที่ 3

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ระดับการทดลอง
ภายใต้โครงการย่อย วิจัยและพัฒนา
รอบ 9 เดือน 12 เดือน

กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตาม
พระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

การทดลองที่ 3.4 การวิจัยชุมชนและประเมินศักยภาพพริกพันธุ์พื้นเมืองสำหรับการขจัดทะเบียน
พันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542
ในจังหวัดระยอง

หัวหน้าการทดลอง นางสาววาสนา มั่งคั่ง
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สังกัด กลุ่มวิจัยการคุ้มครองพันธุ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีที่เริ่มต้น 2565 ปีที่สิ้นสุด 2567

กรรมวิธีการทดลองปี 2565

- 1) ศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่าง
เฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อ.เมือง จ.ระยอง
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสอบถามแบบเปิดใจรับฟังด้วยเครื่องมือ
แบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 20 ราย ในชุมชนเป้าหมาย
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมือง
เฉพาะถิ่น จำนวน 1 ชุมชน
- 4) จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

ระยะเวลาดำเนินการ

ปีเริ่มต้น ตุลาคม 2564- สิ้นสุด กันยายน 2566

พื้นที่/สถานที่ดำเนินการ

กลุ่มวิจัยการคุ้มครองพันธุ์พืช สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช กรมวิชาการเกษตร
ชุมชนใน ตำบลทับมา อ.เมือง จ.ระยอง

KPIs

- 1) ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ อ.เมืองระยอง จ.ระยอง
- 2) ได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด พื้นที่ ละ 20 ราย
- 3) ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมือง
เฉพาะถิ่น จำนวน 1 ชุมชน
- 4) ได้จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

1. สรุปผลความก้าวหน้าในภาพรวมของการทดลอง (ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 12 เดือน)

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์ ใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน ได้ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนวันที่ 11-12 ม.ค. 65
- 2) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์ พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 วันที่ 28 เมษายน 2565 ณ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสะพานหิน หมู่ 8 เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์ พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน
- 3) สัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย วันที่ 27-28 เมษายน 2565
- 4) บันทึกลักษณะประจำพันธุ์พริกตุ้มที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มีคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดสามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นได้ วันที่ 11 มกราคม 2565 และ วันที่ 27 เมษายน 2565
- 5) ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นในการอนุรักษ์พริกตุ้ม ณ ชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

ผลการทดลอง

- 1) ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ อ.เมืองระยอง จ.ระยอง ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดระยอง มี 8 อำเภอ 58 ตำบล 439 หมู่บ้าน 23 เทศบาล 38 อบต. 181 ชุมชน โดยทั้ง 8 อำเภอมีรายชื่อดังนี้ อำเภอแกลง อำเภอเขาชะเมา อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอบ้านค่าย อำเภอบ้านฉาง อำเภอปลวกแดง อำเภออำเภอเมืองระยอง และอำเภอวังจันทร์ คร่าวเรือ่น จำนวน 473,597 คร่าวเรือ่น ประชากรจำนวน 723,316 คน (ชาย 355,539 คน หญิง 367,777 คน) ฐานเศรษฐกิจที่สำคัญของจังหวัดคือเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และอุตสาหกรรม ประชากรที่ประกอบอาชีพ เกษตรกรจำนวน 72,835 ราย มีพื้นที่ 2,435,884 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้ ทิศเหนือ ติดต่อ อ. หนองใหญ่ อำเภอบ่อทอง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ได้ติดชายฝั่งอ่าวไทยยาวประมาณ 100 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอนายายอาม อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี ทิศตะวันตกติดต่อกับ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี สภาพพื้นที่เป็นที่ราบชายฝั่งที่เกิดจากการทับถมของตะกอน บริเวณแอ่งลุ่มน้ำระยอง และที่ลาดสลับเนินเขาและภูเขา มีลักษณะเป็นลอนลูกคลื่นสูงต่ำสลับกันไป โดยมีพื้นที่ ทิวเขา 2 แนว คือ ทิวเขาชะเมา ทางทิศตะวันออก ซึ่งสูงจากระดับน้ำทะเล 1,035 เมตร และทิวเขาที่อยู่ ประมาณกึ่งกลางของตัวจังหวัดเป็นแนวยาวจากอำเภอเมืองระยองขึ้นไปทางเหนือจนสุดเขตจังหวัด มีแม่น้ำสายสั้นๆ ซึ่งเกิดจากเทือกเขาจันทบุรีและเทือกเขาบรรทัด ไหลลงสู่อ่าวไทย แม่น้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำบางประกง แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำระยอง เป็นต้น มีลักษณะภูมิอากาศแบบมรสุมเมืองร้อน (tropical savanna climate) ลมทะเลพัดผ่านตลอดปี อากาศอบอุ่นไม่ร้อนจัด บริเวณชายฝั่งทะเลเย็นสบาย ในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคมของทุกปี สามารถเก็บน้ำไว้ในอ่างเก็บน้ำเพียงพอสำหรับการใช้อุปโภค บริโภคและอุตสาหกรรมได้ตลอดทั้งปี

ข้อมูลด้านการเกษตรของจังหวัดระยอง พื้นที่เกษตรกรรมทั้งหมด 1,869,770.31 ไร่ (76.76% ของจังหวัด) ประกอบด้วย นาข้าว 30,389.66 ไร่ พืชไร่ 257,103.01 ไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น 1,435,547.10 ไร่สวนผัก ไม้ดอก ไม้ประดับ 2,424.88 ไร่ เนื้อที่ใช้ประโยชน์ทางการเกษตรอื่น 144,305.66 ไร่พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ยางพารา ผลผลิต 107,246 ตัน (เฉลี่ย 204 กก./ไร่) จำนวนเกษตรกร 26,412 ราย, ทุเรียน ผลผลิต 108,293 ตัน (เฉลี่ย 1,677 กก./ไร่) จำนวนเกษตรกร 7,173 ราย, สับปะรดโรงงาน ผลผลิต 167,250 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ย 5,989 กก./ไร่), มันสำปะหลัง 160,255 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ย 4,555 กก./ไร่) จำนวนเกษตรกร 2,140 ราย, มังคุด 19,149 ตัน (ผลผลิตเฉลี่ย 694 กก./ไร่), ปาล์ม น้ำมัน ผลผลิตรวม 66,549 ตัน (เฉลี่ย 237 กก./ไร่) จำนวนเกษตรกร 1,026 ราย

ชนิดพืชที่ชุมชนปลูกอนุรักษ์ใช้ประโยชน์ของจังหวัดระยอง ได้แก่ พืชผักสวนครัว พืชสมุนไพรที่ใช้บริโภคในชีวิตประจำวัน เช่น ชিং ข่า ตะไคร้ มะกรูด ขมิ้น ไพร กระวาน พริกชนิดต่าง ๆ กระเพรา โหระพา แมงลัก ไม้ผล เช่น ทุเรียน มังคุด กระท้อน มะม่วง กัลยชนิดต่าง ๆ ลำไย พืชเศรษฐกิจ ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง มะพร้าว ลองกอง สับปะรด ยางพารา ปาล์มน้ำมัน

ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนในจังหวัดระยอง มีขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น ของจังหวัด ที่สำคัญซึ่งถือปฏิบัติกันโดยทั่วไป สามารถสรุปประเพณีที่สำคัญๆ ได้ดังนี้ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีการทำบุญวันไหลท้ายสงกรานต์ ประเพณีขนทรายเข้าวัด ประเพณีทำบุญส่งสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่ปากน้ำประแสร์ ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ประเพณีลงแขก ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีปักเผลว ประเพณีการทำขวัญข้าว ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนพรรษา ประเพณีวันสารท ประเพณีเทศมหาชาติ ประเพณีวิ่งควายที่ปลวกแดง ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีการสวดหน้าศพ งานเทศกาลผลไม้ และของดีเมืองระยอง งานวันสุนทรภู่ งานท่มผ้าพระเจดีย์กลางน้ำ งานวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและงานปีใหม่จังหวัดระยอง ประเพณีกีฬา ชิมปลาทะเลนึ่งบ้านฉาง

นักวิจัยสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ อ.เมือง จ.ระยอง โดยเลือกชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อ.เมืองระยอง จ.ระยอง เนื่องจากเป็นชุมชนเข้มแข็งมีกิจกรรมการอนุรักษ์ และใช้ประโยชน์พันธุ์พืช เช่น สมุนไพร ผัก ไม้ผล พืชไร่ พืชส่งเสริม พืชเศรษฐกิจ มีศูนย์เรียนรู้ด้านการเกษตร ที่มีหน่วยงานต่าง ๆ มาศึกษาดูงานเพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาชุมชนของตนเอง และได้รับรางวัลจากหน่วยงานภาครัฐหลายรางวัล ชุมชนเทศบาลตำบลทับมา มีข้อมูลพื้นฐานด้านการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์ พันธุ์กรรมพืชและข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณี ดังนี้

ข้อมูลพื้นฐานของชุมชนเทศบาลตำบลทับมา ตำบลทับมามี 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านขนาบ หมู่ 2 บ้านแหลมมะขาม หมู่ 3 บ้านหนองมะหาด หมู่ 4 บ้านทับมา หมู่ 5 บ้านเขาไผ่ หมู่ 6 บ้านหนองโพรง หมู่ 7 บ้านเขาโบสถ์ หมู่ 8 บ้านสะพานหิน หมู่บ้าน 2 4 3 อยู่ฝั่งตะวันตกของถนนสายหลัก พื้นที่เขตตำบลทับมา มีเนื้อที่ประมาณ 29.24 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 18,375 ไร่ภาพพื้นที่ตำบลทับมา เป็นที่ราบสูงสลับเนินเขา มีที่ราบสูง และเป็นเขาบ้าง มีคลองที่สำคัญ 1 สาย คือ คลองทับมาไหลผ่านพื้นที่ตำบลทับมา ส่วนดินมีลักษณะเป็นดินลูกรังปนทราย

ข้อมูลด้านการอนุรักษ์พันธุ์พืช มีการปลูกอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พืชผัก พืชไร่ ไม้ผล พืชสมุนไพร โดยเกือบทุกบ้านมีพริกตุ้ม บ้านละต้นสองต้น เพื่อประกอบอาหาร เพิ่มรสชาติความเผ็ดและประดับเพิ่มความสวยงามให้กับงานอาหาร เช่น เป็นส่วนประกอบในการทำพริกแกง ทำผัดกระเพรา โรยประดับในกับข้าว แกง ผัดเผ็ด เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีพืชอื่น ๆ เป็นพืชที่ส่งเสริมการปลูก พืชเศรษฐกิจ เช่น ทุเรียน มังคุด ลองกอง ยางพารา ข้าว เป็นต้น

แผนการอนุรักษ์และพัฒนาพริกพันธุ์ตุ้ม ตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์พริกพันธุ์ตุ้มของชุมชนเทศบาลตำบลทับมา (นางสาวปราณี จิตติรบารุง) กล่าวว่าหมู่บ้านที่จะร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์พริกคือหมู่ 8 บ้านตะพานหิน มีสมาชิกกลุ่ม 20 คน โดยต้องการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์พริกโดยใช้พริกพันธุ์ตุ้มผสมกับพริกชี้หูสวนเพื่อเพิ่มความหอม และพริกกะเหรียงเพื่อเพิ่มความเผ็ด โดยมีแผนค่อย ๆ ขยายผลไปหมู่บ้าน อื่น ๆ ให้ครอบคลุมชุมชนในเขตเทศบาลตำบลทับมาในภายหน้า

ข้อมูลด้านการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีชุมชนเทศบาลตำบลทับมา ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ได้แก่ ทำบุญส่งว้างเวียน โดยทำบุญ 8 หมู่บ้าน เวียนกันไป โดยชาวบ้านจะทำอาหารคาวหวานไปทำบุญตักบาตร และทำรถบรรทุกเล็ก ๆ เพื่อบรรทุกอาหารคาวหวานไปวางไว้ที่ทางสามแพร่ง เป็นการอุทิศบุญกุศลให้สัมภเวสี ปัดเป่าสิ่งไม่ดีออกไป ทำในช่วงเดือนธันวาคม - มกราคม (สิ้นเดือนธันวาคม-ต้นเดือนมกราคม) ประเพณีอื่น ๆ ได้แก่ ประเพณีการทำบุญวันไหลท้ายสงกรานต์ ประเพณีขนทรายเข้าวัดประเพณีทำบุญส่งสงกรานต์ ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีการแข่งขันเรือยาวที่ปากน้ำประแสร์ ประเพณีทอดผ้าป่ากลางน้ำ ประเพณีลงแขก ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีปักเกลือ ประเพณีการทำขวัญข้าว ประเพณีลอยกระทง ประเพณีแห่เทียนพรรษาประเพณีวันสารท ประเพณีเทศมหาชาติ ประเพณีวิ่งควายที่ปลวกแดง ประเพณีทอดกฐิน ประเพณีการสวดหน้าศพ งานเทศกาลผลไม้ และของดีเมืองระยองงานวันสุนทรภู่ งานห่มผ้าพระเจดีย์กลางน้ำ งานวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชและงานปีใหม่จังหวัดระยอง ประเพณีกีฬา ชิมปลาทะเลหนึ่ง บ้านฉาง

2) ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย (แบบสอบถามตามเอกสารที่แนบ) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรในชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อ.เมืองระยอง จ.ระยอง ที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 ได้แก่

- นางวรรณมา สุกุลวงษ์ - นางสาวอรอนงค์ ขอบอรัญ -นางสาวภาวดี ล้าเลิศ
- นางพรพิมล ธนะคำดี -นางบุญเรือน ทรัพย์สิน -นางจริยา ปรีดาร์ตน์
- นางนงเยาว์ นามสงสาร - นายสุชิน ทรัพย์สิน - นางควรฉวีล จิตติรบารุง
- นางสาวพรพฤษภา จิตติรบารุง - นางบุหงา ชนะกิจ - นายชูศักดิ์ ศรีสวัสดิ์
- นางสมบัติ เกษมจิตต์ - นางสุภาภรณ์ ไชยวงศ์ - นางวรรณมา ขำเจริญ
- นางปรีญา แสนโสภานัน - นางสาววรรค์ โพธิ์สุวรรณ - นางปทุมทิพย์ เมฆอรุณ
- นางสาวเกศินี ทรัพย์สิน - นายสุรพล เกสรศิริ

แบบสอบถามประกอบด้วย ข้อมูลเฉพาะบุคคลและชุมชน ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมที่ทำกับพืช ข้อมูลการใช้ประโยชน์พืช ข้อมูลการได้มาซึ่งชนิดพืชที่ร่วมกันอนุรักษ์

3) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 วันที่ 28 เมษายน 2565 ณ วิทยาลัยชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านสะพานหิน เทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็น รับทราบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่

เกี่ยวข้องในพื้นที่ ณ ชุมชนในจังหวัดระยอง รวมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร วิทยากร และคณะผู้จัดฝึกอบรม จำนวน 25 ราย

4) บันทึกลักษณะประจำพันธุ์พริกพันธุ์ตุ้ม โดยใช้หลักเกณฑ์การตรวจสอบพันธุ์พืชใหม่ของพริก จำนวน 53 ลักษณะในการบันทึก สรุปลักษณะประจำพันธุ์พริกพันธุ์ตุ้มได้ดังนี้ ใตใบเลี้ยงของต้นกล้าไม่ปรากฏ แอนโทไซยานิน ลักษณะการเจริญของลำต้นตั้งตรง ความยาวลำต้นเฉลี่ย 25 ซม. ลำต้นปรากฏปล้องย่อย จำนวนปล้องระหว่างดอกแรกกับปล้องย่อย มี 1-3 ปล้อง ไม่ปรากฏแอนโทไซยานินที่ข้อลำต้น ขนที่ข้อลำต้น ไม่มีหรือมีน้อยมาก ลำต้นสูงเฉลี่ย 220 ซม. แผ่นใบยาวเฉลี่ย 7.8 ซม. แผ่นใบกว้างเฉลี่ย 2.8 ซม. แผ่นใบสีเขียวปานกลาง ไม่ปรากฏแอนโทไซยานินที่ใบ รูปร่างใบรูปใบหอกการเป็นคลื่นของขอบใบน้อย การย่นของใบ ไม่มีหรือมีน้อยมาก รูปร่างใบด้านข้างเมื่อตัดตามขวางมีลักษณะนูน ใบมีความมันน้อย ตำแหน่งของก้านดอก ห้อยลง ระดับก้านเกสรเพศเมียสูงกว่าเพศผู้ ไม่ปรากฏแอนโทไซยานิน ที่อับเรณู ปรากฏแอนโทไซยานินของ ก้านชูอับเรณู สีที่สองของวงกลีบดอกไม่มี สีผลก่อนผลแก่สีเขียว ความเข้มของสีก่อนผลแก่เข้ม ไม่ปรากฏแอนโทไซยานินที่ผล ตำแหน่งของผลห้อยลง ความยาวผลสั้นมาก เส้นผ่าศูนย์กลางผลแคบมาก รูปร่างผลผ่า ตามยาวทรงกลม ไม่ปรากฏการบิดของผล รูปร่างผลตัดตามขวางรูปกลม การย่นของผนังผลบริเวณส่วนฐานไม่มีหรือมีน้อยมาก ผิวสัมผัสของผิวผลเรียบหรือย่นน้อยมาก สีของผลแก่สีแดง ความเข้มของสีเมื่อผลแก่เข้ม ความมันของผลมาก ความลึกที่บริเวณขั้วผลตื้น ความลึกของร่องผลไม่มีหรือตื้นมาก จำนวนช่องว่างผล 3 ช่อง ความหนาเนื้อปานกลาง ความยาวก้านปานกลาง ความหนาก้านปานกลาง วงกลีบเลี้ยงไม่ห่อ ระยะเวลาการสุกแก่ปานกลาง

5) ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมือง เฉพาะถิ่นในการอนุรักษ์พริกตุ้ม ณ ชุมชนเทศบาลตำบลทับมา อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2. ร้อยละความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ความก้าวหน้าการดำเนินงานร้อยละ 100

3. คำชี้แจงเพิ่มเติมกรณีไม่เป็นไปตามแผน (ปัญหา/อุปสรรค)

-

4. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข

-

ภาพกิจกรรมการทดลองที่ 4

แบบฟอร์มรายงานความก้าวหน้างานวิจัย ระดับการทดลอง
ภายใต้โครงการวิจัยและพัฒนาการคุ้มครองพันธุ์พืชและการขึ้นทะเบียนชุมชน
ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ
รอบ 9 เดือน 12 เดือน

กิจกรรมที่ 3 การวิจัยชุมชนและพันธุ์พืชที่มีศักยภาพจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

การทดลองที่ 3.5 การวิจัยชุมชนและประเมินศักยภาพทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองสำหรับการขอจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 ในจังหวัดสงขลา

หัวหน้าการทดลอง นายปณิพัทธ์ กฤษสมักร
ตำแหน่ง นักวิชาการเกษตรชำนาญการพิเศษ
สังกัด สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช

ระยะเวลาที่ดำเนินการ ปีที่เริ่มต้น ..2565.. ปีที่สิ้นสุด ..2567

กรรมวิธีการทดลอง

- 1) ศึกษา และสำรวจข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชน โดยสุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจงจากชุมชนกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา
- 2) สัมภาษณ์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้เทคนิคการสอบถามแบบเปิดใจรับฟังด้วยเครื่องมือแบบสอบถามปลายเปิด จำนวน 20 ราย ในชุมชนเป้าหมาย
- 3) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น
- 4) จัดประชุม Focus group เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับ พรบ. คุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542

KPIs

1. ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลเขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา
2. ได้ข้อมูลจากสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิด พื้นที่ละ 20 ราย
3. กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น จำนวน 1 ชุมชน
4. ได้จัดประชุม Focus group จำนวน 1 ครั้ง

1. สรุปผลความก้าวหน้าในภาพรวมของการทดลอง (ตั้งแต่ 6 เดือน ถึง 12 เดือน)

- 1) นักวิจัยลงพื้นที่สำรวจข้อมูลพื้นฐานและข้อมูลการอนุรักษ์ การใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน การสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชน ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ข้อมูลการอนุรักษ์ใช้ประโยชน์พันธุ์พืชของชุมชน ได้ข้อมูลการสืบทอดระบบวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนตำบลเขาพระ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลและบันทึกภาพเบื้องต้นของทุเรียนพันธุ์พื้นเมืองที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มี

คุณสมบัติตามกฎหมายกำหนดสามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นได้ ระหว่างวันที่ 10-11 ก.พ. 65

- 2) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์ พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ. 2542 วันที่ 19 พฤษภาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน
- 3) สัมภาษณ์เกษตรกรกลุ่มเป้าหมายของชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พันธุ์พืชโดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย วันที่ 19 พฤษภาคม 2565
- 4) เก็บข้อมูลและบันทึกลักษณะประจำพันธุ์พืชพื้นเมือง จำนวน 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์พิกุลกลีน และ พันธุ์ทองรำพัน ที่ชุมชนร่วมกันอนุรักษ์และต้องการพัฒนาพันธุ์ให้มีคุณสมบัติตามกฎหมายกำหนด สามารถยื่นจดทะเบียนเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นได้ วันที่ 18 พ.ค. 65
- 5) กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ในการอนุรักษ์พันธุ์พื้นเมืองพันธุ์พิกุลกลีน และพันธุ์ทองรำพัน ณ ชุมชนตำบลเขาพระ อำเภอเขาพระ จังหวัดสงขลา

ผลการทดลอง

- 1) ได้ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และข้อมูลการอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนในพื้นที่ ตำบลเขาพระ อ.รัตนภูมิ จ.สงขลา

ข้อมูลทั่วไปของตำบลเขาพระ

ตำบลเขาพระมี 12 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ 1 บ้านควนสะอาด หมู่ 2 บ้านคู หมู่ 3 บ้านนาลิก หมู่ 4 บ้านสีสอน หมู่ 5 บ้านควนดินแดง หมู่ 6 บ้านบนควน หมู่ 7 บ้านคลองแก้ว หมู่ 8 บ้านคลองเขาล้อน หมู่ 9 บ้านทุ่งคบบาง หมู่ 10 บ้านเขาสอยดาว หมู่ 11 บ้านเขาพระ และหมู่ 12 บ้านคลองหิน มีพื้นที่ทั้งสิ้น 207.7 ตารางกิโลเมตรหรือประมาณ 129,812.5 ไร่ ประกอบด้วย มี 4,023 ครัวเรือน มีประชากร 14,104 คน แยกเป็นเพศชาย จำนวน 7,031 คน แยกเป็นเพศหญิง จำนวน 7,073 คน

สภาพภูมิประเทศ

ตำบลเขาพระ เป็นที่ราบ และเป็นภูเขาสูงทางทิศใต้ ทิศตะวันตก และทิศตะวันออก ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแหล่งน้ำสายต่างๆ เช่น คลองลำแขง คลองลำซัน และคลองรัตนภูมิ

สภาพอากาศ

ภูมิอากาศของตำบลเขาพระ อำเภอรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา อยู่ในเขตภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนแบ่งออกเป็น 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน โดย ฤดูร้อน ก.พ.-ก.ย. เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกันยายน ซึ่งจะเป็นช่วงที่ว่างของลมมรสุมจะเริ่มตั้งแต่หลังจากหมดมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว อากาศจะเริ่มร้อนและอากาศจะมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน แต่อากาศจะไม่ร้อนมากนักเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ทะเล ฤดูฝน ต.ค.-ก.พ. เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงเดือนมกราคม อำเภอรัตนภูมิจะมีฝนตกทั้งในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกมากกว่า เนื่องจากพัดผ่านอ่าวไทย ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จะถูกเทือกเขาบรรทัดปิดกั้นทำให้ฝนตกน้อยลง

การประกอบอาชีพ

อาชีพหลักของคนเขาพระ คือ อาชีพเกษตรกรรม ร้อยละ 95.82 ประกอบด้วย ทำสวนยางพารา ร้อยละ 54.18 พื้นที่ 77,990 ไร่ ทำสวนผลไม้ ร้อยละ 29.84 พื้นที่ 5,385 ไร่ ทำนา ร้อยละ 11.80 พื้นที่ 147 ไร่ นอกนั้นประกอบอาชีพอื่นๆ เช่นทำฟาร์ม ปศุสัตว์ และรับจ้างทั่วไป ร้อยละ 4.18

การรวมกลุ่มของประชาชน แยกประเภทกลุ่ม ดังนี้

กลุ่มอาชีพ 5 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มทำเครื่องแกงสำเร็จรูป 2) กลุ่มทำขนมปังกรอบ 3) กลุ่มทำเครื่องจักรสาน 4) กลุ่มเลี้ยงปลา และ 5) กลุ่มเย็บผ้า

วัฒนธรรมและประเพณี

ในพื้นที่ตำบลเขาพระมีสมาชิกชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามและศาสนาพุทธ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ 1) งานประเพณีลากพระ 2) งานประเพณีแห่เทียนพรรษา 3) งานประเพณีวันสาทรเดือนสิบ 4) งานประเพณีวันลอยกระทง และ 5) ประเพณีเมาลิดกลาง

2) ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถามแบบปลายเปิดจำนวน 20 ราย ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเกษตรกรในชุมชนตำบลเขาพระ อ.รัตภูมิ จ.สงขลา ที่เข้าร่วมอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 ดังมีรายชื่อต่อไปนี้ 1) นางขี้ม มากทอง 2) นายสัน เส้นห่อ 3) นายเศกสิทธิ์ เกียรติเสนกุล 4) นางเหี่ยว หวันโสภา 5) นางวิมล โพธิ์เจริญ 6) นางดารณี หมัดหลี 7) นางจำรัส เพชรมาด 8) นางสาวสุไรวรรณ เส้นเข็ม 9) นางสาวสรัญญา หล้าเบญญา 10) นายชรินทร์ ธรรมะโร 11) นายสัญญา ชิตมณี 12) นายอุสมาน ฆาตทัง 13) นายอาซันย์ เกลี้ยงสัน 14) นายฮัมหมัด พิกุลกลีน 15) นายจिरายู กาสัน 16) นายอดิศักดิ์ หมะแอหลี 17) นายตะนัน ดูหมาด 18) นายเจ้าเงาะ บิลอะหลี 19) นางสาววันดี หลีหมาด และ 20) นายอภินันต์ หมัดหลี

วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

พันธุ์พืชที่มีความสำคัญของชุมชนและคาดว่าจะมีศักยภาพเป็นพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) ทุเรียนพันธุ์พื้นบ้าน 2) จำปาตะ 3) สมุนไพร่พื้นบ้าน 4) มะม่วงป่า 5) ส้มจุก 6) ส้มโอหอมหูแร่ และ 7) ต้นโทะเบอรี่

การใช้ประโยชน์จากพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) ขายผลผลิต 2) ขายกิ่งพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น 3) บริโภคเป็นอาหาร 4) ทำยารักษาโรค 5) จำหน่ายเป็นสินค้า

วัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน ได้แก่ 1) งานประเพณีลากพระ 2) งานประเพณีแห่เทียนพรรษา 3) งานประเพณีวันสาทรเดือนสิบ 4) งานประเพณีวันลอยกระทง และ 5) ประเพณีเมาลิดกลาง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการอนุรักษ์พันธุ์พื้นเมืองเฉพาะถิ่น ได้แก่ 1) มีการสืบสานอนุรักษ์พันธุ์พืชของชุมชนไปยังรุ่นลูกหลาน 2) ขยายพันธุ์แจกจ่าย 3) ขยายพันธุ์เพื่อจำหน่าย 4) ได้ประโยชน์ทางด้านอุปโภคและบริโภค ทำเป็นพืชสมุนไพร ทำขนม หรือทำเครื่องจักรสาน 5) รักษาพันธุ์กรรมของท้องถิ่นไว้ 6) ได้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจชุมชน

3) จัดฝึกอบรมหลักสูตรการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่นและการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองพันธุ์พืช พ.ศ.2542 วันที่ 19 พฤษภาคม 2565 ณ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพระ อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา เพื่อส่งเสริมให้ชุมชน เกษตรกร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ วิจัยและพัฒนาพันธุ์พืช ได้รับความรู้ความเข้าใจขั้นตอนการขึ้นทะเบียนชุมชน ขั้นตอนการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช และการอนุรักษ์พัฒนาพันธุ์พืชในชุมชน และเพื่อเปิดโอกาสให้ชุมชน เกษตรกร องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในพื้นที่ได้แสดงความคิดเห็น รับทราบปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ในการขึ้นทะเบียนชุมชน การจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น และด้านกองทุนคุ้มครองพันธุ์พืช ผู้เข้าร่วมอบรมประกอบด้วย เกษตรกร เจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ รวมข้าราชการกรมวิชาการเกษตร วิทยาการ และคณะผู้จัดฝึกอบรม จำนวน 25 ราย

4) เก็บข้อมูลและบันทึกลักษณะประจำพันธุ์ทุเรียนพื้นเมือง เมื่อวันที่ 18 พ.ค. 65 จำนวน 2 พันธุ์ ได้แก่ พันธุ์พิบูลกลิน และพันธุ์ทองรำพัน โดยได้เก็บข้อมูลลักษณะประจำพันธุ์ และถ่ายภาพลักษณะลำต้น และลักษณะใบ โดยผลทุเรียนพันธุ์ทองรำพันจะสุกแก่ ช่วงปลายเดือน มิ.ย. หรือต้นเดือน ก.ค. 65

5) ได้กำหนดขอบเขตและคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินการจดทะเบียนพันธุ์พืชพื้นเมืองเฉพาะถิ่น ในการอนุรักษ์ทุเรียนพื้นเมืองพันธุ์พิบูลกลิน และพันธุ์ทองรำพัน ณ ชุมชนตำบลเขาพระ อำเภอเขาพระ จังหวัดสงขลา

2. ร้อยละความก้าวหน้าในการดำเนินงาน

ความก้าวหน้าการดำเนินงานร้อยละ 100

3. คำชี้แจงเพิ่มเติมกรณีไม่เป็นไปตามแผน (ปัญหา/อุปสรรค) -

4. ข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไข -

ภาพกิจกรรมการทดลองที่ 5

รายชื่อคณะผู้วิจัย

1. นายปณิพัทธ์ กฤษสมักร	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	หัวหน้ากิจกรรม
2. นางสาววาสนา มั่งคั่ง	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	หัวหน้าการทดลอง
3. นายมณฑิยา แสนตะหมื่น	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรแม่ฮ่องสอน		หัวหน้าการทดลอง
4. นางสาวพัชร์ทิพา เดชพละ	ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรยโสธร		หัวหน้าการทดลอง
5. นายรัฐพงศ์ มีกุล	ศูนย์วิจัยข้าวร้อยเอ็ด	กรมการข้าว	ผู้ร่วมงานวิจัย
6. นางสาวลักษมี สุภัทรา	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 8 สงขลา		ผู้ร่วมงานวิจัย
7. นายสิทธิานต์ ชมภูแก้ว	สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 1 เชียงใหม่		ผู้ร่วมงานวิจัย
8. นางสาวปาจรีย์ อินทะชูป	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	ผู้ร่วมงานวิจัย
9. นายอัฐพร สิทธิวิภูศิริ	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	ผู้ร่วมงานวิจัย
10. นางสาวณัฐพร เสียงอ่อน	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	ผู้ร่วมงานวิจัย
11. นางสาวอ้อพร เผือกคล้าย	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	ผู้ร่วมงานวิจัย
12. นางสาววิวรรณยา คล้อยสาย	สำนักคุ้มครองพันธุ์พืช	กรมวิชาการเกษตร	ผู้ร่วมงานวิจัย